

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ
РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

В наш час проблема раціонального використання природних ресурсів є однією з найважливіших глобальних проблем людства та належить до основних завдань науки екологічного права. У зв'язку з інтеграцією України до Європейського Союзу її значення набуло нового змісту. Крім цього, раціональне природокористування є предметом дослідження різних наукових галузей, а в більшості екологічних та природноресурсових нормативних актах вказується на необхідність втілення даного принципу при користуванні природними об'єктами та ресурсами. Проте, в їх змісті відсутнє чітке юридичне визначення раціонального природокористування, що є прогалиною в законодавстві та значно ускладнює його подальше нормативно-правове закріплення. Актуальність досліджуваної проблематики обумовлена також значним техногенним навантаженням на екосистему України та станом забруднення довкілля, що суттєво позначається на якості життя населення.

Питання реалізації окремих елементів раціонального природокористування досліджували такі відомі вчені-правознавці, як Андрейцев В.І., Вовк О.Ю., Каракаш І.І., Мірошніченко А.М., Петров В.В., Шульга М.В. та інші.

Поняття «раціональне природокористування» почало стрімко розповсюджуватися в науці екологічного права ще в радянські часи. Найбільшого поширення набула думка раціонального природокористування як досягнення максимального ефекту в здійсненні цілей землекористування з урахуванням корисної взаємодії землі з іншими природними факторами і при охороні землі в процесі використання як специфічної умови діяльності і головного засобу виробництва в сільському господарстві [1, с. 19]. Надалі ж до категоріального апарату це поняття увійшло як принцип природокористування, юридичне вираження якого міститься у ст. 40 Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року. До складових досліджуваного принципу відноситься економне та бережливе ставлення до використовуваних природних ресурсів, здійснення заходів щодо запобігання забрудненню, погіршенню та виснаженню природних ресурсів і спрямованих на відтворення природних ресурсів, недопущення у процесі використання природних ресурсів їх негативного впливу на стан довкілля.

Цілком очевидно, що відсутність єдиного нормативного визначення раціонального природокористування має результатом множинність думок науковців щодо розуміння даної категорії. Так, І.І. Каракаш розглядає раціональне природокористування як максимально ефективне використання природних ресурсів у процесі виробничо-господарських та інших видів діяльності з дотриманням закономірностей функціонування екологічно взаємозалежних природних систем при умові постійного поліпшення і забезпечення охорони навколишнього середовища [2, с. 150]. На думку А.М. Мірошніченко, раціональне використання природних ресурсів означає встановлення балансу різноманітних інтересів (насамперед, екологічних, соціальних, економічних) у конкретній ситуації [3, с. 678]. В.Л. Мунтян підкреслює, що раціональне природокористування відображає економічну сторону екологічного користування, а саме досягнення найбільшого результату від господарської експлуатації природних ресурсів, при цьому не завдаючи шкоди. Як обов'язок користувачів чи власників природних об'єктів та їх ресурсів дотримуватися еколого-правових вимог аби не нашкодити навколишньому природному середовищу.

Останнім часом в сучасному світі простежується тенденція обмеженості природи щодо виконання функції життєзабезпечення, з чим і споріднюється проблема реалізації принципу раціонального природокористування. Саме тому, вирішення цієї проблеми можливе шляхом встановлення науково обґрунтованих меж використання природних ресурсів та меж шкідливих антропогенних впливів на довкілля за допомогою ліцензійних механізмів. Таким чином, на даний час принцип раціонального природокористування характеризується відсутністю єдиного розуміння щодо нього, що певною мірою спричинено відсутністю єдиного кодифікованого акта українського екологічного законодавства, який би чітко регламентував дані положення та закріпив єдиний основний підхід до розуміння даного принципу. Це, в свою чергу, надає принципу раціонального природокористування декларативного характеру та ускладнює його практичну реалізацію.

Список використаних джерел

1. Принцип раціонального використання природних ресурсів в екологічному праві України / Н.І. Нестерова; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016.
2. Каракаш І.І. Природокористування як необхідна умова існування людини і суспільства: визначення поняття й основні принципи / І.І. Каракаш // Екологічне право України: підручник / За ред. І.І. Каракаша. Одеса: Фенікс, 2012. С. 149-152.

3. Мірошніченко А.М. Земельне право України: навчальний посібник /
А.М. Мірошніченко. К. Алерта: ЦУЛ, 2011. 678 с.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Платонова Є.О.